

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Montaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l'any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l'any

Any VII

Barcelona 27 Setembre de 1913

PERTENECE A LA BIBLIOTECA
DEL
ATENEU BARCELONÉS Núm. 308

SUMARI

La joventut Esquerrana.

Tres apòlegs - II. - El Sant, per R. RUCABADO.

Sentiment de patria, III, per JOSEP LLEONART.

Del metamorfisme d'una nacionalitat pel llenguatge.

Aspasia.-Estances, per C. RIBA-BRACONS.

El vot de la dona. Trad. R. B.

Castedat i capacitat de treball, per G. FERRERO.

Camí de perfecció, per S. VINARDELL.

De la premsa

Cultura Centralista. - Un fascicle del fiscal del Tribunal Suprem.

Per la dignitat artística. - Una vergonya, per J. MORATÓ.

El centenario de Ramón Lull, per MIGUEL S. OLIVER.

Ciudadanía, per LUIS DE ZULUETA.

Detritus de un partido

¿Se desnacionaliza Cataluña? per RAMIRO DE MAEZTU.

Cátedra de la Llengua Catalana.

Estudis Universitaris Catalans.

Acaba de sortir

DRET CATALA

Obra nova

Questions Civi's, estudiades segons nostra Dret per Luis de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglasell.

Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudencia catalana.

La joventut Esquerrana

Les pròximes eleccions municipals seràn, a casa nostra, un experiment de gran valor. Les circumstàncies del actual instant posaràn a prova subtilment la capacitat dels directors polítics, i no solament la seva capacitat, sinó fins el seu desinterès. Però també de la banda de tot l'estol veurem coses interessants i qui sab si inesperades. Una de les incògnites que es presenten avui, i que caldrà resoldre, és la definitiva orientació de la joventut esquerrana.

Aquesta joventut, cal confesar-ho, és estada singularment malastruga. No coneix cap veritable educador polític, se li ha donat per lema tres o quatre paraules abstractes, se l'ha nodrida amb estirabots negatius, i ha conegut aquests dos terribles flagells; la victòria per una ganga i el desastre per inanitat. Ha pujat a la bona de Deu, cridant, parlant de revolució, cantant els *Segadors*: vida de tabalots. I no res menys el cor se'n en hi va perquè són nacionalistes, més o menys conscientment; perquè son gent jove catalana, si més no. Encara que hagin tingut per leader un Oriol Martorell, o per prestigi un Ribera Rovira, son bella gent jove catalana, amics i germans nostres.

Això farà que nosaltres observem amb una atenció delicada i contínua les seves fluctuacions i els seus determinis. De moment, estem una mica perduts. N'hi hà que seduïts com certs avis i fins besavis nostres, senten una tant poderosa atracció de la república sense més ni més, i devegades amb tant apetit masochista de refregar-se amb la brutalitat més fora de la llei natural, que no vacil·len en proposar la intel·ligència, la aliança amb en Lerroux, escindint-se així en realitat del catalanisme. Es pensen que anar amb en Lerroux fa homes; és per ells com una mena de segona part de certes males usances que amb el mateix fonament passen per diploma hebdomadari de virilitat.

D'altres, manifestament es decanten al catalanisme integral, però amorfe, de

l'Unió Catalanista. S'ha de confessar que la figura d'en Martí i Julià té al menys una hieràtica perdurabilitat que no estroba mai en els *leaders* interins de l'Esquerra. El doctor Martí i Julià serva unes taules de la Llei amb una sola paraula, amb una paraula que no pot vèncer per ella tota sola, però que crea, almenys, una certa moral. I aquesta moral li ha guanyat el cor de una part de jovent, car per més que diguin, no tota la joventut de l'Esquerra viu d'escriure en periòdics pornogràfics.

D'altres, finalment, es passen a una naixent organització socialista. La consciència, que sempre hem tingut escrupulosa, ens obliga a confessar que són els més intel·ligents: la mateixa consciència ens obliga a confessar que no hi hà, per ara, en el socialisme de molts d'ells, el menor detriment de llur nacionalisme. Homens com en Rafel Campalans, per exemple, són un alta esperança. Però aquesta correntia es petita, i té grans maldecaps. En primer lloc la impossibilitat d'entendre's amb un intel·ligent tant maciç com en Pau Iglesias; en segon lloc la obligació de desempellegar-se sense misericòrdia dels diletants cursis com en Gabriel Alomar o en Jaume Brossa; i ja no cal ponderar la dificultat d'educar el nostre poble, i lligar la vida i la organització, que per aquí solen anar cada una pel seu cantó.

Finalment, i encara que sembli mentida, alguns joves esquerrans han ingressat en el reformisme. Com se veu, si es produeixen gaire més iniciatives a Barcelona, l'Esquerra haurà d'anar repetint fins a extingir-se que a cada bugada pert un llençol.

Quina és la solució d'aquest malaurat estat de coses? Quin es el secret que permetria a l'Esquerra fer la tasca que li correspon amb vigorosa afluença juvençana? Quina pot ésser la llei d'unitat que dongui existencia a un moviment renovellador? El remei sembla clar, i amb una mica de bona voluntat, podria ja orientar-s'hi la candidatura de les vinentes eleccions.

Tres apòlegs

II.-El sant

a Eugeni d'Ors

Fulvi és callat i humil, car cerca la perfecció, i amaga les dures batalles internes. Octavi el troba un dia i diu als seus amics: —Aquí teniu el Sant. Es el nostre Sant. A ell és a qui entre nosaltres pertoca la missió de Sant.

Fulvi al sentir això es recargola i ofèn interiorment, com per una injúria la més grossa. No ben començada encara la dolorosa costa, on dalts i baixos, avenços i retardaments cobreixen la ruta, vet-aquí que ja l'ensenyen i glorifiquen.

Quan passa pel carrer, tothom diu: és el Sant. I ell s'esglaia de les proves terribles que l'esperen, ell qui amb flaquetat de forces ha començat apenes la carrera de la perfecció.

Puja tremolant la muntanya, cada punt més aspre. Darrera cada pedra, dins de cada esquerra, l'enemic vetlla. Aquí caic i aquí m'aixeco; però pujava tant mateix.

Al peu d'un rocàm, noies l'esperen.

«Pàrat, i el cap afadigat i ardit
reposaràs damunt el tendre pit.»

Fulvi reclinava defallint el cap al saborós coixí. I sorgeixen amb antorxes els d'Octavi.

«Hipòcrita! feies el Sant i reclinaves el cap damunt el pit de les noies.»

Fulvi es retorç i plora: ell ha traït la investidura de Sant que hom li dona a gratcient.

Pels carrers hom riu i li crida: «aquest és el qui fingeix santetat i folga amb les noies.»

La corrúa el segueix esvalotant-lo. Ell comença de fugir, i cau al riu.

Damunt del pont posaren una inscripció: «Aquí morí Fulvi, l'Hipòcrita, que fingia santetat i folgava amb les noies.»

R. RUCABADO

Sentiment de pàtria

III

Abans d'entrar a parlar de l'esperit de la pàtria, el seu tercer atribut, escauràn aquí unes raons ja escrites en altre article meu, «Lligams d'amor».

Surto als camps, i tinc de reconèixer-m tant afillat amb ells, que arribo a pensar si serien l'element adequat al meu ésser, més i tot que la ciutat. I no seria això que'ls meus nervis i sentits remembren el càvec que empunyà el meu avi, i la vida que passà submergit de sol a sol en la vista i la flaire, la remor i la llum dels camps, i que'l meu pare nodrí d'ells la seva adolescència abans de partir cap a les ciutats per a fer un dia el seu mercat de'ls nobles metalls i de les pedres brilladores, i que les meves avies foren d'origen rural?

Es per les qualitats físiques i de bellesa que ella té en sí que sento per la nostra terra una poderosa inclinació, o bé que per dolça constància hereditària hi han ocultes dins ma propià carn altres raons actives que em fan inseparable d'ella? I no és això la pàtria també?

I si l'altre avi meu fou primerament obrer manual i acabà patró d'una fàbrica per son esforç, i si trobo en el registre dels meus oncles i cosins el clergue i el pensador, com

podria humanament despreocupar-me de cap mena d'activitat, jo un producte d'elles?

Les mateixes raons convenen aquí, a l'hora d'afirmar que si l'expressió humana de la pàtria, que m'és lligam comú amb tots els catalans, la trobava en la llengua, la trobo en segon lloc, individualment, en l'home mateix.

Quan un d'aquests homes, reis del seu seny, en alguna activitat em mostra els seus conreus, les seves màquines, el seu obrador, i me n'explica la vida, anc que jo poc hi entengui, una incondicional simpatia em lliga amb ell, sento humanitzada en ell un troç de la terra que'm volta, i és per mi la forma més clara de la pàtria. Així, d'home a home, arribo a oblidar que aital conreu, aital ofici o industria estiguen subjectes per altra part a l'imperi descastat de l'inevitable i de la Necessitat, que posa els uns catalans hostils davant dels altres perquè ho imposen unes corrents i uns compromisos internacionals on jo no puc trobar-hi l'originari i el perennal de la meva terra-mare, terra de llibertat sota la pau de Deu.

Però en aquella hora que l'home lliure, animat de cara al voltant dels seus homes feinejadors, amb màximes tebies d'experiència als llabis, esbatana al meu esguard el món honrat del seu esforç, em mostra troços

de la meva terra-mare fets útils per a la vida, em torna a comprendre la dolça llei del va i vé de la terra catalana al fill i del fill a la terra, i oblidat que sobre aquella activitat hi puga sotjar la descastada llei econòmica, la lluita d'estaments, la necessitat de defensa on plora en esclavitut el sentiment de pàtria.

I així, part per oblit, part per la resplandor de seny que fa l'home al voltant dels seus i ells amb ell, en aquell moment de familiar grandesa, per ells soc commogut de l'expressió humana de la pàtria.

Entregant-me a n'aquesta simpatia és com a hores he trobat un plaer llegint «La Verema» de'n Raventós, no menys que'l que he trobat en els «Goigs de la Verge de Nurria» d'aquell sol d'amor que se'ns pongué massa aviat, perquè en tots dos homes la deïu de la activitat és armònica amb la terra-mare que m'enamora.

I ara entrem a la terça esfera i la més íntima del sentiment de pàtria, que digui ésser l'esperit de la pàtria.

L'esperit de la pàtria el trobo en el pensament català.

Aquesta denominació comprèn moltíssim, mes jo vull dir sobretot el que, avingudament al meu bon instint, estimo com el moment del pensament català que's fusiona de una manera més perfecta amb la resplandor de Perennitat i purs orígens que irradia de la terra-mare, el secret de catalanitat del pensament com si diguesim, ço és, aquell que's mostra en un clar i assenyat dir, que a contra-claror d'ell s'hi veu viure l'home i no pas l'art ni el mecanisme, aquell pensament que fa sol de religiositat tracti el que tracti, i sense poguer-se desavesar de la terra és sollevat d'un panteig cap amunt, el que té per senyals les mateixes del tipu perennal de la terra-mare, viu en el caràcter dels seus servadors: la senzillesa en el tracte de les coses grans, com si tota grandesa ens fos familiar, la magestat sobria en llavis humils.

El pensament català, vull dir l'obra de Lull, clara, amb claror de casa adult d'un plà, conversadora, adhuc en els cims de la ciència, i sempre pràctica sens ésser vulgar ni un punt; vull dir el que en el bisbe Torras ens deixa veure en el text l'home alenat-hi, l'home que aspira a la pau cristiana i al remei, però que no fa escarafalls de cap misèria ni de cap lluita, el que, amb tot i veure el món divers de les ànimes, mai no en mostra bri d'orgull en la entonació, pensament que va del cel a la terra amb la mateixa naturalitat del qui fa el camí de la iglesia a la masia; vull dir el pensament que dona a la Ben Plantada de l'Ors aquella resplandor que hom no sap on se posa, i aquell suau pantejar de dalers de restablir en armonia els atributs, esbarriats en el temps, de les formes i la ment catalanes, per a recrear-ne un aire pur on respirar tot nou treballador de l'intel·lecte; vull dir el que

feia d'en Maragall un miracle d'armonia d'on la afable naturalitat i la religiositat sortien en una sola resplendor d'humanitat, a la que cap home amb instint català no pogué restar insensible, el que fa que de les planes estant dels seus escrits ens sembla tenir l'home franc a tret d'abraçada.

D'aqueixa essència del pensament català he volgut dir que és el mateix aire espiritual de Catalunya, que de tant pur ni Maquiavel ni Nietzsche no podran naturalitzar-s'hi mai sense perjurar de part nostra, que

de franc com és, qualsevolga pensament en formes d'art viciós hi farà taca d'estrangerisme.

Fills d'aquesta terra de miracle, regits per ella i d'ella inseparables, és en el pensament d'homes semblants, que és resplendor religiosa, que és veu honrada del dret i de les virtuts familiars, que és altesa i naturantat alhora, on el tercer atribut de la patria, i el més íntim, l'esperit de la patria, se'm fa coneixedor.

JOSEP LLEONART

Del metamorfisme d'una nacionalitat pel llenguatge

(Continuació)

Tractarem primer de la transformació menys completa, però estenent-se de cada dia, d'una nacionalitat per una altra, de modo que opera un veritable metamorfisme social i fins psicològic, amb vestigis de l'estat anterior qui desapareixen de dia en dia, tant que a voltes són eliminats totalment, sens que una reviviscència sia possible.

Els medis voluntaris o espontanis, emprats per una nació per operar sobre una altra veïna, en general, aquest metamorfisme més o menys integral, són variats. N'hi ha de molt poderosos de què la historia és plena. Importa enumerar-ne alguns además del llenguatge, qui és, sens dupte, el més poderós i clourà la llista, però no és el sol.

Un dels qui han sigut emprats de bona hora, és l'instrument religiós. Dos pobles qui tenen la mateixa creença estàn molt aprop d'entendre's, i en tot càs, tenen llur mentalitat fortment recuberta d'idèes comunes; pel contrari, en càs de disidència en aquest punt, l'història entera dona testimoni de llurs ardentes lluites qui venen a dar cada dia a cascuna d'elles una forma hostil. Basta citar el cristianisme i l'islamisme, enfront l'un de l'altre. Encare avui es topen als nostres ulls dins l'imperi otomà; no's pot trobar una demarcació més neta, i d'abans d'aquesta lluita, hi ha hagut opressió i sovint revolta entre els dos elements, però mai s'han mesclat més que l'oli i l'aigua, fins remontant a la presa de Constantinopla o d'allà fins a les Creuades; el musulmà maleït i el cà cristià no han canviat. Cal citar les guerres de religió, la creua-

da albigea, la guerra de Cent anys, la Lliga? Això és talment conegut que'ns dispensa d'insistir. Solament, en raó de sa força mateixa, no ha devingut un dels més efectius instruments de metamorfisme social en el conjunt, car les nacions han observat, per molt temps al menys, les repulsions recíproques resultat d'aquestes disidències, i fou més aviat una causa qui mantingué la dissimulació. Es el que s'és produït també, de manera que ha causat intenses persecucions, per exemple, la del nord contra el sud de la França en temps dels albigesos, d'Anglaterra contra Holanda, de Rússia contra Polònia, dels espanyols contra els moros, i en els nostres dies dels turcs contra els armenis, però el resultat de conversió i conseqüentment d'assimilació aparegué també, encara que esporàdic. Pot citar-se'n com a exemple, d'una banda la excisió d'un poble eslau, els servis-croates, en dues branques, la primera ortodoxa, la segona catòlica, sota l'influència de l'ambient; de l'altra la conversió de la majoria d'albanesos al islamisme, d'on ha derivat la simpatia pels otomans i llur aliança amb ells.

L'assimilació econòmica ha estat més forta, resultant de medis violents de part de la raça dominadora. S'ha operat per la desappropriació del sol, a Polònia, per exemple, en profit de Rússia i Prússia; pel landlordisme a Irlanda, reduint la nació dominada a menys que el necessari; per les lleis de proscripció d'una fracció entera, com les lleis contra els puritans d'Anglaterra, en fi, en les d'opció de nacionalitat, com a l'Alsàcia-Lorena. En tots aquests casos, apar-

tats els elements rebels, la destrucció de l'autonomia ha devingut més fàcil, i per conseqüent, el metamorfisme més o menys complet d'una nacionalitat en una altra, ha pogut intentar-se i a voltes realitzar-se. Aquest fi era volgut, evidentment. Fins s'és anat més lluny, arribant a transportar un poble sencer enfora de son propi país, com en altre temps els hebreus quant la captivitat de Babilònia, o també els nègres de l'Àfrica quan la resurrecció de l'esclavitud.

En fi, l'instrument polític hi ha jugat son paper. Una raça ha estat asservida per una altra dins son propi país; aleshores s'ha obrat, no pel veinatge, sino per la superposició d'una classe, representant primitivament una raça diferent sobre l'altra. Es en que na tingut lloc de part dels francs respecte als gals, el que ha constituït una aristocràcia feudal; dels visigots, ostrogots, borgonyons i altres bàrbars respecte als antics súbdits romans, havent desaparegut així completament l'autonomia d'aquests, i havent-se operat un veritable metamorfisme, sens haver-hi hagut mescla de classes, per una pressió contínua.

Mes aquests diferents metamorfismes no han obrat mai completament; l'esperit al menys, hi ha escapat molt sovint. Qualque vegada i tot l'efecte ha sigut contrari, gracies a la tendència psicològica a la resistència, en càs de coacció. Fins hi ha respecte a n'això un fet molt curiós que observar.

Des del punt de vista polític, s'és esdevingut sovint que un país, sens voler o poder imposar a un altre la seva dominació propiament dita, ha procurat buscar-li un sobirà de sa faisó, el qual tenia per missió expressa favorir els interessos de son mandant; no és això un protectorat, però hi ha en el mateix sentit un protector. Doncs bé, al cap d'algun temps, s'obra una singular conversió que s'ha pogut notar. Es aquest emissari qui és guanyat per la nació que ell se era encarregat de regentar, i abraça els interessos d'aquesta, més que un nacional mateix ho hauria fet. En aquesta atracció mútua, no és l'individu, superior a voltes, qui ha atret la massa, sinò que és la massa qui l'ha atret a ell, i quant el qui l'havia enviat li ha recordat la seva dependència, s'ha fet el sord. Els exemples són nombrosos. El que vé millor al nostre càs és el de Napoleón I, qui havia col·locat tots sos parents i amics en tots els tronos de Europa. La durada ha sigut massa curta, per a concloure'n res, salvo per Bernadotte, el rei instalat a Suecia. Aquest,

ROYAL ♦ Cada tarda Tè-concert ♦ Souper-concert a la sortida dels teatres ♦
RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes
 El Saló més elegant de Barcelona per banquetes i lunches

Rambla dels Estudis, núm. 8

ingrat a la seva manera, mes aquest cop just per ingratitud, s'és separat de son antic amo, però fundant la seva dinastia sobre la justícia, ha devingut fidel a son novell poble. En els nostres temps mateixos trobem un exemple ben sorprenent i ben d'actualitat. Quan uns principats devenen independents de Turquia sota l'influència d'Europa, especialment d'Austria i Rússia, llurs primers prínceps són de famílies dinàstiques europees, però tendeixen a oblidar aquest origen, i després d'haver-hi restats infeudats per algú temps, se separen d'aquests vincles, consagrant-se a la novella nacionalitat, amb resultats presents a l'esperit de tots. Altres resucitadors de nacionalitats venen del estranger: Kossuth, el patriota hongarés, era un servio-croata; O' Connell, l'apòstol irlandès, un anglo-saxó; Oberdank, l'irredentista, un alemany.

Els factors damunt indicats del metamorfisme d'una nació no són més que secundaris. N'hi ha un qui domina tots els altres, qui a voltes se'ls hi ajunta, però pot obrar sol, i qui en tot cas conclou, acabant el que uns altres han començat; és el llenguatge, tantost pur i simple, tantost doblat de ço qui n'és el coronament, de sa literatura. És l'instrument transformador per excel·lència. Els dominadors ho saben bé, i estan completament advertits en el referent a n'això, com en el que toca a les races animals els qui's dediquen a llur cria. Quan volen que una nació adquirida per la conquesta o per altre medi, resti d'ells difinitivament, empen més que cap altre aquest medi, l'imposició de llur propia llengua i l'extinció de la del poble sotmès; però també és aquí que troben més dificultats. D'altra banda, aquesta assimilació a voltes no és forçada, sinó espontàniament voluntaria en raó del veïnatge o d'una civilització superior. Són dos punts distints que cal examinar successivament. En fi, existeix una situació mixta: l'adopció del nou llenguatge no és forçada en sí mateixa, però resulta, no obstant, de una conquesta, com a conseqüència natural.

Com se veu, són molt nombrosos i variats els casos de metamorfisme per medi del llenguatge; els efectes són més o menys complets, comencen per una simple influència i poden conduir a una eliminació total; en fi, el resultat pot ésser mitjançer, en el sentit que l'eliminació pot devenir completa solament dins les ciutats, o estendre's als camps mateixos.

Per altra part, el llenguatge del dominador pot ésser introduït sense que l'ús de l'idioma primitiu se disminueixi notablement, i en resulta un fenomen de bilingüisme. Però això no té lloc d'ordinari sense una formal i previa lluita entre ells.

Són aquests casos els que devem estudiar apoiats en alguns exemples.

El més simple és el de pura influència, sense coacció de cap classe, o després d'una guerra qui ha establert la dominació en altres punts, mes no en aquest. Allavors pot arribar-se a un bilingüisme, o a un idioma híbrid, o en fi, a la substitució completa d'una llengua per l'altra; és aquest darrer cas el del metamorfisme propiament dit, perquè és el qui, per la transformació del llenguatge, modifica els altres elements socials d'una nació, però no obstant, els altres acosten ja seriosament aquests elements.

El bilingüisme, qui ateny ja el caràcter nacional, és bastant freqüent, sense que hagi sobrevingut cap fet particular, impera en les fronteres i hi fa el caràcter lleugerament híbrid. Porta una doble literatura d'una doble naturalesa, per dir-ho així, en alguns escriptors. Pot citar-se l'exemple ben conegut de Heine. Mes aquest bilingüisme d'un modo diferent existeix també a altres parts. A Alsàcia-Lorena, se parla alhora francès i alemany; el mateix a alguns cantons de Suïssa; a Bèlgica el flamenc al costat del francès; en els Pirineus, el basc junt amb el francès o l'espanyol. A altres bandes, el bilingüisme és degut a l'esforç per implantar sa llengua, és el que passa dins quasi tota l'Austria. Veurem que dins aquests països hi ha lluita constant entre els dos, perquè's surt de la simple influència espon-

tània per entrar dins els dominis de la violència. En aquest cas cascuna de les llengües resta pura de son costat. A altres bandes, el moviment ha tingut un resultat molt distint. No'n queda més que una qui ha conservat enter son motllo gramatical, però el seu vocabulari s'és omplert de mots de l'altre idioma; algú cop la balança es mantén quasi igual entre les dues. És el que ha succeït a la llengua anglesa, germànica en sa gramàtica, però en el seu vocabulari tant llatina com anglo-saxona, potser més. No és aquest un fenomen isolat. Lo que allí ha obrat el francès per l'intermedi d'un dialecte de Normandia, l'àrabe ho ha fet dins tota l'Àsia occidental; ha penetrat el turc, el persa, l'indostànic, se'l troba fins dins el copte, tant que en osmanlí, per exemple, la meitat dels mots són semítics, mentres que el txagatai o turc primitiu del Turkestàn no conté pas un mot aràbic. Del mateix modo, el rumà té molts de vocables eslaus, i l'àrabe ha penetrat fins dins Oecània i dins Africa.

En tots aquests casos la llengua així invadida se troba talment desnaturalitzada, que hauria estat fet d'ella potser, sinó hagués mantingut rígid son motllo gramatical, sa construcció sintàctica, alguns trets essencials qui assegurin la seva persistència.

Mes altres no guarden aquesta consistència, desapareixen enterament dels llavis dels pobles qui les parlen, i això sota l'influència de llengües veïnes. Aleshores és la metamorfosi completa, tantost voluntaria de part d'un poble dominant, i és el cas més freqüent, tantost instintiva, i és el resultat de les circumstàncies.

(Acabarà)

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdaguer i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

Editorial Ibèrica, Balmes, 37. - BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega	Ptes. 35
Tela	» 45

Acabat el temps de la subscripció l'obra valdrà

Rústega	Ptes. 45
Tela	» 55

ASPASIA.-ESTANCES

I

T ha enquerat la gracia fugitiva
d'un desig i ara ets deserta, O Ment;
ai soletat sense dolç pensament
i foll traüt sense paraula viva!

Però què hi fa si dins del teu oblit
la inquietut profundament perdura?
Encara el goig sobre la carn s'atura
com prometença d'algún cant no dit.

I ell és el foc sagrat qui't perpetua
damunt les cendres del desolament;
no vulguis calma en ton oblit, O Ment
O folla qui has sabut mirar-te nua!

II

With Psyche, my Soul.—E. A. Poe.

Dins de la tarda nua caminàvem plegats
jo i Psique, mon ànima, ella grave i serena
i jo escoltant-la sospirant, que era la vena
dolça del plò negada als meus sentits glaçats!

I ella deia: «I perquè?» I feia un lent silenci.
I tornava: «Caldrà que una ombra de salut
governi ta ment folla dins d'un repòs golut
on cada pensament de una flama s'agenci?»

I deia encara. «Un dia sentiràs que'l record
sol i divers del goig que cada instant la terra
sobre ta carn posava, pesa més, i t'aferra
la pols Jo seré lluny del teu oblit estort.»

Psique parlava i era ais seus mots tant estranya!
Ni sé com s'és fet muda al bleixà interrogant
del meu pit... Ai obscur silenci ressonant
on cada veu qui arriba amargament m'enganya!

III

(Diu el Sentit:)

—Espera, què sabs tu si aquest és l'espavent
extrem, O folla Ment,
i més enllà ja és la presència pia
d'Ella en substancia teva i pensament,
i el goig menyspreador del moment s'alçaria
per sobre'l goig divers de cada dia
sol i immutable com un monument?

(I diu la Ment:)

—Còm goses, foll Sentit, d'un somni de puresa
cenyir ta juvenesa
pelegrina i ta obscura nuditat?
Encara et manca acerbament la encesa
fatiga del carnatge carnal haver menat:
ai, laç Sentit, si el teu dalè encantat
la sangonent vestidura no ha mès!

(I torna el Sentit:)

— Què en sabs de mes batalles, O Ment, dins ton pregón
hostal? Deixa que en ton
desolament s'hi obstini una esperança bella
i surt, dóna'm la mà, ai folla! per que'l món
se'ns obre avui com la immortal presència d'Ella,
i se'n renova tota maravella
que Oblit entenebria al nostre enfront.

IV

Joia, callada endolcidora,
què tímida véns aprop meu!
Toques el sentit com un lleu
alè i la ment encar t'ignora.

Tant temps que'l solitari orgull
ja hi dorm de l'antiga ruïna!
Fés-ne ta casa i il·lumina,
joia, el silenci qui s'hi acull.

Em cals ben ardida i ben forta:
són tantes vies que al davant
sol liciten el vol errant
del sospirar que Amor me porta,

totes ventejades d'oblit
i gelebrides de paúra!
Però ta presència fulgura,
joia, com foc través la nit.

Què tímida i lenta i novella
véns al llindar de la raó!
Turba'n la desolació
qui ara sola me parla d'Ella!

Sigues ma consellera tu,
la comptadora de mes hores;
incendia d'Ella mes vores,
joia, i vesteix-me n el cor nuu!

V

Tots els camins del món com la presència d'Ella!
Ai dura carn indòcil, melancolicament
presa dins les cruïlles de ton engany roent,
perquè tremoles si tot goig està dins Ella?

Mira davant de tu, calla el teu mot i véns:
és més que ombra d'un somni i que oci nuu la vida,
O hereva de la joia, carn encuriosida
que tant gran pietat calgué que't lliberés.

Per tu és el goig del sol, i l'amor de l'estrella,
i la sempre diversa llargaria dels camins,
i les vides germanes qui s'hi mouen a dins,
cada cosa com una paraula nova d'Ella.

VI

Non destar le speranze fugitive
dormenti in grembo a una immutabil fede:
ogni antico spavento omai lor cede
nel muto sonno eternamente vive.

C. RIBA-BRACONS.

El vot de la dona

Una resposta a Mr. Lloyd George per Mrs. Henry Fawcett, Presidenta de la Unió Nacional de Societats pel Sufragi de la dona.

La primera part de l'article de mister Lloyd George, titulat «El vot de la dona i llunacia organitzada», que apareixia no fa gaire en una popular revista, és una informació eloqüent pel plet del Sufragi de la dona. Ell ha estat, com ell mateix diu, ja fa molts anys un advocat convençut de la nostra franquícia, i ara està «més ferm que mai» en apoiar-la. Demuestra la injustícia real i la pèrdua que la nació s'emporta d'excloure la meitat de la població de tota participació en el control de la cosa pública. No és possible, ell assegura, fiar plenament el benestar d'una classe o sexe a una altra classe o sexe. Posa per cas la Lley d'Asseguraments i la manera com els interessos de la dona hi eren menyscurats. «Essent sense vot», diu, «no hi havia manera que's manifestessin autoritativament els punts de vista d'elles». Cita la opinió de tots els funcionaris de les Societats d'Amics, que ha consultats i que's refereixen a l'esplèndid sacrifici de la dona treballadora al cobrir la contribució setmanal del marit, estalviant-la sovint fins del menjar d'elles mateixes. «No obstant, aquestes dones no se les ha considerades dignes d'ésser consultades respecte de la situació que'ls pertocaria sota la Lley»; i hauria pogut afegir que quan fan necessària una Lley d'Esmena, eren les lesions dels homes amb vot i no les lesions de les dones sense vot que's tenien en compte en el projecte del govern. La exclusió de la dona de la franquícia política, diu Mr. Lloyd George, és «un anacronisme preposter i barbre, i, tant com durarà, la nostra democràcia és unilateral i incompleta». Una vegada ha exposat així el plet del Sufragi de la dona amb aquella vehemència i fervor tant d'ell, continua en la segona part de l'article explicant perquè el govern del qual ell és membre no fa res per atendre les promeses solemnement fetes pel Primer Ministre en la qüestió de la franquícia de la dona. Llença tot el blasme del fracàs a l'esquena del grup relativament petit de sufragistes qui han adoptat mètodes militants. No cal sinó afirmar en resposta a això, que si el mateix raonament s'hagués aplicat als homes, ara ni un sol home hi hauria exercitant la Franquícia Parlamentària. La revolució, l'avalot i el desordre

han estat, gairebé sense variació; el desagraçable acompanyament de tot moviment polític de l'home el mateix a Irlanda que a la Índia, que a la Bretanya. La revolució i l'avalot a què s'han donat els homes que's consideraven víctimes de l'injustícia política gairebé sempre han estat acompanyats d'assassinat o de intents d'assassinat, però ningú argüeix que tots els homes siguin perpetuament banits de l'habilitació política només perquè alguns homes, enfutismats per una injustícia llargament continuada, han sollat la llur causa amb el crim i la efusió de la sang. Perquè a les dones se les amidaria per un altre raser? En el mateix moment que Lord Morley presentava a la Cambra dels Lords el seu salutífer projecte, que dona un cert grau de representació al poble de l'Índia, un fanàtic perpetuava l'assassinat de Sir Curron Wyllie dins l'Institut Imperial. I va fer això, per ventura, que'l govern reculés i digués que no hi havia res a fer mentre no cessés el desordre? Tots sabem que va ser al revés. Van afirmar «que tornar enrera per raó de disturbis locals i esporàdics, per greus i penosos i inquietants que fossin, hauria estat una seriosa humiliació». Perquè no s'adoptaria una actitud similar, digna d'estadistes, davant del desassegament polític que hi ha entre les dones? tota la nostra història política prova que tractar a seccions nombroses i intel·ligents de la població com a estranyes a la política és provocar amb seguretat explosions revolucionàries. Aquests polítics qui diuen que no poden prometre cap adob per les regonegudes lesions polítiques de la dona fins i tant que no cessi tot desordre, estan obrant d'una manera que dona sense cap mena de dubte un desordre encara més gran. Ara per ara, aquest govern *soi-disant* Liberal, qui's tira a l'esquena tots els principis liberals quan la dona demana representació, no porta a la solució de l'inquietut que hi ha entre les dones res més que una completa i aguda coerció. En 1859 es va sentir molta alarma per la perillosa violència del Trade Unionisme. Llegim en la «Vida de John Bright» de Mr. Trevelyan (pag. 280) que ell «avisava als seus compatriotes que el moviment de la Trade Union es faria revolucionari si els treballadors, jornalers eren condemnats a romandre com un ordre separat i suspecte del nostre sistema social, i que la guerra industrial aniria de mal en pitjor si la classe jornalera era exclosa de les qüestions i inte-

ressos que ocupen la ment i les energies de la classe contractista.» Si el mateix esperit de savi estadisme era aplicat a la dona, els desordres presents de que s'és feta culpable una petita secció de segur que cessarien.

Es ben possible que escrivint això jo m'exposo obertament al càrrec d'una secreta simpatia amb la militància. Però el càrrec no tindria el més lleu fonament. Joestic contra la militància perquè veig que en sí és un error voler arrancar per la violència física allò que hauria d'ésser assolit per una natural, inevitable evolució de justícia i de llibertat política. També hi estic contra perquè, en el meu criteri, la experiència ha demostrat que és ineficaç. La violència engendra violència. Les injúries infligides per les anomenades «Sufragetes» als aparadors, cases i altres propietats exasperen i fan enrabiàr al públic i encoratgen al Govern per exhibir en els càstics d'elles una gran brutalitat que en altres circumstàncies la opinió pública no comportaria. D'aquí, fa un any o dos, el detestable ultratge d'avior en una nit d'hivern, la manguera damunt d'Emilia Wilding Darison en la seva cel·la a la presó Straugeways, a Manchester; i més recentment els horrors de menjar per força i la perllongada tortura del «Cat and Mouse Bill». Si coses com aquestes haguessin passat a Polònia o a Persia, les boques dels oradors Liberals s'haurien omplert d'excrecions; però ara aquí apenes si se'n fa cas, i tot el nivell de la civilització es rebaixa amb l'existència i el comportar-se de barbaritats com aquestes. El partit Liberal té d'assumir els seus propis principis i obrar segons ells; té de pensar que la coerció i la violència sense amor, acompanyades de legislació remedial, han resultat una i altra vegada completament incapaces per fer desaparèixer el malcontentament polític. La dona té una profunda lesió; se sent fora de la llei i insultada en el seu país mateix amb l'estigma d'una perpètua inhabilitació política. Fins que's faci alguna cosa per esvaïr aquest sentiment, debades s'esperarà que la mera coerció serà més eficaç en l'avenir que no ho ha estat en el passat.

Hi ha un punt sobre'l que jo, com a Sufragista, estic en posició de poder assegurar Mr. Lloyd George. Jo corro molt el país. He estat darrerament amb un dels estols de les nostres Sufragistes Pelegrines. Deploro la militància tant com el mateix Mr. Lloyd George. Però ell erra quan diu que la militància «ha fet perdre tots els amics que les Sufragistes tenien». En tot el camí del nostre pelegrinatge hem rebut poderoses proves d'amistat i bon voler. Hi ha hagut hooligans, és veritat, en algun dels cen-

tres públics; joves esbojarrats tant de vots als mètodes de llei i d'ordre, que han tirat rates mortes i ous podrits a alguna de les nostres oradores; però aquests incidents han estat completament excepcionals, i tant a les ciutats com a les viles, ens hem trobat amb demostracions de simpatia i d'encoratjament. Per tots els districtes miners de Durham, les nostres Pelegrines han passat en processó triomfal, i la benvinguda no ha estat menys cordial i afectuosa en les viles rurals. Només era necessari explicar que érem no-militants, i que cercàvem per mitjans d'educació política i de raonament, demostrar que la dona té quelcom que podria aportar al benestar de l'Estat, i que home i dona junts eren millor que home sol o dona sola, per salvaguardar els interessos de tota la comunitat. «La hostilitat del sentiment públic» contra'l sufragi de la dona, que diu Mr. George, no existeix. El sentit per part de les mares en apoi dels principis d'autonomia i de llibertat política, arrenca de més endins que no saben elles mateixes. Després de tot, ens diu que ara ell és un advocat més ferm que may de la franquicia de la

dona. La militancia, diu, no l'en ha apartat ni l'en apartarà mai. No és pas ell una excepció en aquest respecte, i el sufragi de la dona està, probablement, més fort damunt de l'apoi popular que no ha estat en els cinquanta anys que algunes de nosaltres hi han treballat. Tinc la esperança que Mr. Lloyd George accepti, per una reflexió ulterior, aquesta posició més esperançadora de la qüestió del sufragi de la dona, per tal com en la primera part del seu article regoneix que «cap projecte de franquicia podrà mai presentar-se en aquest país sense moure el problema de si anem a excloure més de la meitat dels ciutadans». Aquest fet regonegut, i el fet ulterior que el Labour party, en la seva conferència anual del Gener darrer, es comprometia a rebutjar qualsevol extensió del sufragi dels homes si no s'hi incloïa la dona, aparten, per la meua banda, tot sentiment respecte de l'avenir de la nostra qüestió, si no és el d'una absoluta confiança del seu triomf assegurat.

Trad. R. B.

De *Review of Reviews*.

els pasticcers londinesos no saben oferir-vos sinó pastes d'una materia pesant, tallades malastrugament en troços rectangulars o romboidals, replenes de substancies qui tenen gust de pomada, recobertes de colors violents i vulgars, gairebé sempre d'un roig qui remembra el fardatge dels *clowns* del circ eqüestre; els més fins, certament, són inferiors pel gust i la forma als qui a casa nostre hi hà a les pasticeries populars. En canvi els bescuits anglesos, els que esdevingueren populars a Italia, pertanyents a dues cases de comerç colossals, la *Peck Frean & Co* i l'*Huntley et Palmers* són talment, fins ara, l'obra mestre de l'art. Quina finor en el gust, quina pasta tant lleugera, quina varietat i gracia de formes! Des del bescuit fràgil i lleuger com una hostia fins al dur i compacte com una crostada, els anglesos han ensenyat al món com se fabrica en gran aquest producte.

Però, i doncs, com pot ésser que en un mateix país no puguin assolir la fabricació de pastes mengívols, i fabriquin, però, els mellors bescuits? Perquè les pastes són creació personal i individual d'un operari, mentres que'ls bescuits són treball de màquina. El forner que ha de fer la pasta, plasmar-la i condimentar-la és un operari de mans feixugues, de gust groller; mentres que el seu company d'Italia o de França és un veritable artista. Però l'operari anglès que ha de guiar o vigilar les màquines fabricadores dels bescuits és, en canvi, un ésser tant pacient i mirat, que sota el seu esguard la màquina compleix miracles dels quals fora incapaç a altres bandes.

Tot està en tot—diu la filosofia indiana; —i en una particularitat mínima, com ho és la fabricació de les pastes i dels bescuits, pot contenir-s'hi totalment, i per dir-ho així, condensada, la diferencia substancial de dues civilitzacions i de dues societats, no menys que en la literatura, la rel·ligió o la política. De fet, tota la diversitat substancial de les civilitzacions llatina i germànica se revela en aquest contrast que apuntem, les pastes i els bescuits; les primeres, representant ço que fou sempre la vera força italiana, per naturalesa del poble i per tradició; l'artista, això és, l'artífex o l'artesà, en els treballs on, poca o molta, pot revelar-s'hi la personalitat; els segons representant en canvi la força de la raça germànica, la paciència infatigable, la metodicitat del treball i l'energia concentrada de l'atenció.

Però, la capacitat pel treball metòdic, i la paciència i l'atenció que en són les qualitats germanes, depenen d'un menor erotisme. En quina cosa consisteix positivament la capacitat pel treball metòdic? En la capacitat de complir un esforç continuat i penós de voluntat, per obtenir que la consciència estigui sempre en estat de vigilancia. La consciència humana vigila, i sense esforç, quan està ocupada successivament per

Castedat i capacitat de treball

La qualitat més preuada dels pobles germànics, qui està en relació directa amb la llur castetat orgànica, és la llur més gran paciència i capacitat de treball regular i metòdic.

Algú ha dit que una de les grans forces dels alemanys és el saber aborrir-se pacientment. La afirmació podria repetir-se en ço que's refereix als anglesos i als escandinaus, i manifesta realment una de les causes fonamentals de la superioritat dels anglesos i alemanys dins la civilització contemporània, especialment en l'economia del industrialisme mecànic. L'industria moderna és al ensems l'obra d'una gran genialitat inventiva i d'una extraordinària paciència; obra de genialitat inventiva per aquells qui n'han creat els innombrables instruments, sota forma de màquina i les diverses menes d'organitzacions; obra d'una paciència infinita per aquells als quals pertoca vigilar aquestes màquines, ésser adhuc màquines viventes d'aquestes gegantines organitzacions. Al home qui vigila la màquina en la seva monòtona activitat creadora, les soles qualitats que cal demanar-li fora la conscienciositat de que parlavem, són una atenció sempre en vetlla i una paciència infatigable en la tasca aburridora. La vivacitat i l'originalitat de l'intel·ligència no serveixen ja aleshores per gairebé res; perquè l'intel·ligència concentrada i eternitzada en la màquina

del seu inventor, supleix l'intel·ligència de l'elaborador, i la potencia creadora de la ment d'un home es perpetua en un instrument de metall, que solament necessita que s'el vigili amb una atenció miradíssima i inaccessible a les fadigues.

Es ben cert que anglesos i alemanys reïxen mellor que no reïxen pas els italians i els francesos a tot arreu on la màquina obra; en canvi pitjor allà on cal una habilitat personal, un esforç d'originalitat, mal·dament sia mínim, del pensament. Perquè els italians que donaren per espai de tres segles a tota l'Europa els més hàbils artífexs en tots els oficis que requereixen habilitat manual i vivacitat intel·lectual, ja no reïxen pas a construir un conjunt mecànic qualsevol amb la perfecció que són capaços anglesos i americans? Perquè la patria de Leonardo de Vinci i de Benvenuto Cellini ha perduda tota la seva antiga superioritat—teòrica i pràctica—en les coses de la mecànica? Però una prova encara més curiosa i expressiva de la revolució esdevinguda en aquesta materia fou donada en la fabricació dels bescuits i de les pastes. A Londres ni s'hi troben pastes que sien mengívols per un italià o un francès de gust refinat. Aquells dolços fets de pasta, lleugers, contenint confitures i cremes exquisides, encunyats en moltes formes gracioses i capritxoses, allí hi són ignorats;

estats de consciència diferents, com si diguessim un espectacle variat; però si la serie d'aqueixos estats esdevé monòtona, la consciència s'esblaima de mica en mica, l'atenció es relaxa, l'intel·ligència s'entorpeix; i a la fi sobrevé la sòn, la vera sòn fisiològica, això és, l'extinció absoluta de la consciència. L'exemple més vulgar d'aquest fenomen és el que un pot fer viatjant, quan gradualment s'habitua de tal manera al fresseig igual i més igual del tren, que maldaument ell sia de fet una fragor espaventable, va deixant de percèbre'l, d'on vé que acaba d'adormir-se a la non-non de la fragor com ho faria en mig del més pregón silenci, precisament perquè les sensacions sempre iguals ve que anul·len la consciència. Però esdevé que en els treballs qui consisteixen en una serie d'actes molt senzills repetits infinitament (i els treballs dels operaris moderns, en l'industria on hagi penetrat la màquina, són gairebé tots senzills així, i monòtons) els estats de consciència qui se succeixen en l'esperit de l'elaborador, són d'una extraordinària igualtat, i per això fatiguen l'atenció, n'entenebren la consciència i n'entorpeixen l'intel·ligència. Però si el viatger pot adormir-se en el tren, no pot pas adormir-se l'operari qui vigila una màquina, perquè una manca d'atenció podria fer malbé el producte; i això fa que l'operari hagi de complir seguidament un esforç de voluntat damunt ell mateix per activar continuament la propia atenció, per estimular la propia consciència, i mantenir-la ben desvetllada, ben alerta, ben clara. En aquest esforç consisteix tota la terrible dolorositat del treball metòdic, el gran suplici que ha procurat defugir sempre el genre humà, preferint, en últim càs, la vida del lladre a la de l'operari; el gran dever que calgué imposar als homes per medi d'una terrible, però santa i beneïda crueltat.

Doncs, si la capacitat pel treball metòdic depèn de la capacitat de soportar estòdicament, sense afluixar d'un mil·lèsim la tensió atenta, el suplici d'una serie d'estats de consciència, sempre iguals, és evident que la capacitat pel treball haurà d'ésser tant més gran, quan menor sia per naturalesa la necessitat de sensacions i estats de consciència variats. En general tots els homens ho desitgen de fer passar a través del propi esperit una gran quantitat d'estats de consciència diferents, perquè aquesta és gairebé la fam de l'ànima, en la satisfacció de la qual troba l'home un dels plaers més intensos de la vida; però si, per naturalesa, aquesta fam de l'ànima és menor en un home, aquest podrà més fàcilment privar-se del nodriment i dejenar, i adaptar-se més fàcilment al suplici de la monotonía continua, que és ço que vé a ésser el treball modern.

Aquella *apatia* tant característica de tots els pobles de raça germànica és en el fons, verament i propiament, una menor neces-

sitat d'excitar la propia consciència amb sensacions variades i múltiples. Que en realitat aquesta necessitat sigui menor, que aquesta fam de l'ànima sia per naturalesa menys aguda en aquella raça, ho demostra el fet que allà on li cal a un llatí agitar-se, parlar, cantar, l'home de raça germànica pot romandre quiet i mut, hores senceres, sense pensar en res o en coses vaguíssimes, amb els ulls i el cervell parats. Qui hagi viscut a l'Anglaterra o a Alemanya haurà tingut ocasió de veure molts quadres vivents d'aquesta apatia; però el quadre que jo recomanaré especialment, com a prodigiosament únic, és el d'un vagó de tercera classe, en un tren qui retorna plè, un diumenge a la tarda, d'un arrabal com el barri del Palau de Cristall, a una estació central de Londres. Qui vulgui gaudir aquest espectacle que s'assegui al darrer banc, i d'allí estant

podrà admirar tot l'immens vehícol curull, no de xeixanta homens, sinó de xeixanta figures de cera. Tots estàn sobre llur banc, un hora entera, immòvils, sense dir una paraula, com petrificats; en l'ample estatge de fusta mal il·luminat per les llums esblaimades i bellugadices del gas, se veuen solament uns parpelleigs sobre ulls esmaperduts, i un lleu moviment en les plomes dels capells de les senyores. A Italia un vagó en aitals condicions esdevindria cada cinc minuts teatre d'un carnaval.

G. FERRERO

C., trad.

RON BACARDI

Camí de perfecció

«Vosaltres fareu el més gran servei a l'estat si alceu, no pas el taulat de les cases, sinó l'ànima dels ciutadans.

EPICET

Cada vegada que hem volgut meditar aquest magne problema dels nostres dies que és l'obrerisme, i l'estretament que va lligat el seu triomf amb l'instrucció i l'educació, una fonda angouxa ha vingut a torbar el nostre esperit, nascuda de la sospita de si les modernes organitzacions del treball, amb ses aglomeracions humanes, venien a fer impossible tota redempció, malgrat els bons intents de les seleccions que tot temps ha produït la classe obrera, les quals anc que contades, s'han redreçat noblement en diverses ocasions, demanant pa per l'ànima.

I no cregueu que la nostra temença s'a infundada. L'obrer té i tant com el noble, a més de sa tradició familiar, una tradició col·lectiva, i aquesta és la que per mostrar-se'ns, aquí a Catalunya, tanta uriolada de gloria, ens ha fet tèmer que'l sobtat estroncament de ella hagi estat causa de tota malvestat.

L'organització de les industries dels nostres dies ha arrencat de la llar—on tant placentment s'hi acompleix tota tasca—al treballador i a sa esposa. Ara aquests van adalerats, al toc de sirena, a encauar-se en les quadres trepidantes, i els infants—malgrat tantés institucions que no poden donar-certament l'abast—resten com abandonats. Del treballar a fora casa s'en desordena tot el viure dels treballadors i la pau familiar es converteix en un nou privilegi dels rics.

Comparem el treballar d'avui, amb el d'uns anys—ben pocs—enrera. Imaginem-se—pera defugir invencions—com devia treballar el meu besavi matern, qui era un teixidor de veles en una vila de la Costa de Llevant, assegut a l'entrada de la caseta humil, tota aromada de la salada fragancia, mentres l'esposa trastejava arrançant la minestra o surzint roba o acomplint la deria—que's perpetua a través de les generacions de les dones de la costa—de tenir el sol net com una patena y les blanques parets lliures de la més lleu polsina. La mainada jugava al portal en santa pau sots la vigilancia paterna, qui amb la mà al taler no deixaria de donar-los una ullada, i els bailets grans ja feien de pescadors; desde l'entrada s'els veia quan varaven, i al retornar a la platja—tot i essent molt enfòra—fins els menuts devien regoneixe'ls, ja sia pel caient de la vela—la vela teixida a casa!—o per la peculiar gracia de la xica nau en trescar lleugeríssima damunt les ones.

Pensem també en un altre meu ascendent—tota una executoria de noblesa!—qui fou mestre d'aixa; i treballava per tant ran de les ones. Aquest executava les seves obres de tal faisó que a tot el llarg de la costa—i fins en ports ben llunyans, on anaven els falutxos a cercar fustes oloroses—la gent de mar n'admiraven l'estampa, talment com els intel·ligents la d'un brau corcer.

S. VINARDELL.

(Acabarà)

De la Premsa

Cultura Centralista

Un fascicle del fiscal del Tribunal Suprem

Tenim sota els ulls el fascicle que conté el treball llegit pel fiscal del Tribunal Suprem en la cerimònia de l'obertura dels Tribunals. Es un imprès mal presentat, digne d'una tipografia—i tipografia dolenta— de cinquanta anys enrera. Les arts gràfiques, com altres arts, estan a Madrid ben endarrerides. L'«Azorín» se n'ha queixat diverses vegades amb perfecta raó.

Però no tractem de fer una crítica tipogràfica. Del que volem parlar és del contingut del treball, que's titula «Problemas nacionales», i del qual és autor, com hem indicat, el fiscal del Suprem, don Josep de Parres i Sobrino.

La prosa d'aqueix senyor és una tristíssima mostra de prosa oficial. Es inflada, cursi, incorrecta, ridícula, feixuga, indigesta, i dóna una pobre idea de les condicions de cultura literaria de qui l'ha escrita. Per a recreació dels nostres lectors en copiarem uns quants paragrafs. Parlant dels «dignos miembros» que formen el ministeri fiscal, diu:

«Con tan expertos pilotos en los inmensos océanos del Derecho, no debe vacilarse en navegar por los rumbos de la inspección y vigilancia de la justicia, sin temor a encallar en las rocas de la arbitrariedad, seguro de que con su brújula sabré sortear los temporales, evitando los naufragios, para llegar a puerto y poner término al viaje.»

Es realment difícil col·locar en tant poques ratlles totes aqueixes rebregades figures retòriques de marineria. Qualsevol secretari de vilatge escriu més bé que aqueix alt funcionari de l'Estat espanyol.

Si després d'aqueixes figures de retòrica, els nostres lectors volen admirar la pulcritud d'estil, l'elegància de pensament i el bon gust en el lèxic del senyor fiscal del més alt tribunal d'Espanya, no tenen més que passar els ulls pel delicat paragraf següent:

«El Cristianismo viene predicando, desde Jesús hasta ahora y así proseguirá muchos siglos, la moral en todos sus aspectos para purificarnos aquí con sus ejemplares enseñanzas y prepararnos para los gozes infinitos de ultratumba. Sin embargo, dentro de su jurisdicción religiosa, en sus distintas confesiones, existen pillos, adúlteros, estafadores, asesinos, rebeldes, revolucionarios, prostitutas, hipócritas, farsantes, perversos y perversos, y es que a la pasión cuesta esfuerzos gigantescos vencerla y dis-

ciplinarla, aunque se posean argumentos tan sublimes como las Epístolas, los Evangelios y especialmente los sabios y trascendentales preceptos del Decálogo, Código político, social y filosófico que puede iluminar con su luz perenne a todas las legislaciones positivas del orbe, sin distinguir de razas, climas y progresos.»

Més endavant el senyor Josep de Parres i Sobrino parla del «célebre Aristóteles» i li dedica aquesta frase sublim: «Aquel profeta insigne, verdadero barómetro de la civilización...»

Però on l'estil del senyor Josep de Parres i Sobrino arriba a les més altes cimes del sentiment i de la poesia, és en la descripció dels records dels espanyols que emigren a l'Amèrica. Escoltin-lo:

«Recuerdan siempre con cariño la iglesia de su bautismo; la escuela de sus letras rudimentarias; el cementerio que encierra las cenizas de seres inolvidables; los árboles a cuya sombra se divertían con sus juegos infantiles; las praderías en que apacentaban sus ganados; los huertos en donde cometían las travesuras de hurtar sus frutas; los riachuelos, las lagunas, las boleras y demás lugares de solaz; el santo patrono de su parroquia y otras fiestas solemnes que significan el estreno de unos zapatos o de un trajecillo y el aditamiento de modestos manjares que alteraban la peculiar sobriedad de su mesa.

»Los emigrantes de la costa recuerdan también sus playas, sus pescas, sus baños, sus lanchas y las tempestades del Cantábrico en el invierno, las cuales constituyen un espectáculo asombroso, con la altura de sus olas, la espuma de sus aguas y el empuje de sus corrientes que amenaza destrozarse las rocas interpuestas como avanzadas de la tie-

rra, firme y quieta, para servirle de muralla infranqueable, castigando así la soberbia y el orgullo de su vecino.»

Fins aquí les mostres de la bella literatura del senyor fiscal del Tribunal Suprem d'Espanya. Ara fixem-nos un moment en les seves ensopegades i disbarats, demostratius d'una ignorància més suprema que la mateixa ciència jurídica del Suprem Tribunal.

L'home ens parla d'un paorós Congrés anarquista en forma digna d'un articulista de *La Tribuna*. Les seves revelacions són sensacionals. Aquí van:

«En su primer Congreso de Londres de 1881 acordaron aniquilar a los representantes más genuinos del orden social. Sobranos, Ministros, funcionarios de policía, padres, capitalistas y a todos los supuestos explotadores, sin guardar respetos a sus bondades y a sus virtudes. Aquella asamblea designó un Comité central en la referida ciudad y subalternos en París, Ginebra y Nueva York para realizar el programa.» Després afirma que a En Prim l'assassinaren els anarquistes.

Així sab l'història el senyor Parres. I així l'ensenya als funcionaris judicials de Espanya. Quan escriu coses d'aquestes tot un fiscal del més alt tribunal de l'Estat, qui pot retreure als redactors de *La Tribuna* les seves descobertes de la «mà oculta» i dels «sindicalistes francesos»?

Mes la cosa més grossa del treball que comentem, és el dir, a l'intentar fer una estadística dels diputats socialistes de diferents nacions, que a França hi hà 11259!! diputats socialistes.

Heu's-aquí un detall revelador. Per poca cultura que tingui un espanyol, està enterat de les coses de la política francesa, que és aquí la més coneguda de totes les polítiques estrangeres. Doncs bé: ara surt el fiscal del Tribunal Suprem, i explica en un document que a la República francesa hi hà 259 diputats socialistes. Amb això sol demostra que de política francesa no'n sab res, ni el més elemental.

Com es possible, se preguntarà, que

Goma, Ortopedia, Higiene
Cotons, glaces i benes
Braguers i faixes ventrals a mida
TUSELL GERMANS - Barcelona

Fàbriques:

Goma i cel·luloide.—Font honrada, 3
Apòsits antisséptics.—Vila Vilà, 89

Botigues i magatzems:

● Ronda de Sant Pere, 12.—Fontanella, 20 ●

Enviem catàlegs a Farmàcies i Drogueries

aqueix alt funcionari de l'Estat espanyol hagi convertit miraculosament els 70 diputats socialistes de la França en 259? Molt senzill. Com que no sab de què se les heu, s'ha deixat enganyar pel nom de «radicals-socialistes» que duen els diputats del més nombrós agrupament de la majoria esquerrista. El senyor fiscal no sab que aqueixos radicals no són socialistes en el sentit específic del mot. El seu socialisme no té res que veure amb el socialisme de classe, amb l'Internacional obrera. Els radicals-socialistes francesos formen, com sab tothom, menys el fiscal del Tribunal Suprem d'Espanya, un partit burgès. Sumar-los amb els socialistes unificats és un disbarat enorme.

Per al senyor Parres aqueixos fantàstics 259 diputats socialistes constitueixen un sòlid bloc permanent, puix afegeix que són amos de la Cambra «con el auxilio o bloque circunstancial de los 113 radicales».

Rès d'això, senyor fiscal. El veritable bloc permanent i no circumstancial, és el dels radicals-socialistes i els radicals, que formen un sol partit, el «partit radical i radical-socialista», actualment presidit per M. Emile Combes. El vell bloc famós entre tots els agrupaments de l'esquerra ja fa set o vuit anys que no existeix.

Encara diu més disbarats el senyor Parres quan parla del socialisme a l'Austria.

Compta com a socialistes els 96 diputats del «socialismo cristiano», com diu ell, i els ajunta amb 87 lliurepensadors. Els disbarats són aquí tres, i tots de gros calibre.

1. Els 96 diputats a que fa referencia no són socialistes, encara que s'anomenin socials-cristians. Se tracta precisament del partit clerical austriac.

2. Els «lliurepensadors» són simplement «lliberals», que és ben diferent cosa.

3. Se descuida precisament del veritable partit socialista, que és la Social-Democràcia, la qual compta amb 75 diputats.

En un altre país, el senyor Parres i Sobrino, immediatament després d'arribar al públic el seu fascicle, hauria hagut de dimitir. Però en una terra on el comte de Romanones és president del Consell de ministres, un fiscal del Tribunal Suprem com el senyor Parres i Sobrino està molt en son lloc.

Aqueix cavaller estudiava els «problemas nacionales». Un dels problemes nacionals — és a dir, espanyols — està en l'ignorancia estupenda i la miseria intel·lectual dels alts personatges.

El fascicle del senyor Parres és un document preciós per a l'història de la cultura centralista espanyola.

(De *El Poble Català*)

una mena de «chantage» molt pitjor que el destinat a buidar les butxaques agenes: el «chantage» moral.

El «chantagista» per lucre diu a la seva víctima: «Si no'm dones diners, te difamo». El «chantagista» de la nova mena diu als seus conciutadans: «Si no vols que et difami, tinga'm per superior teu com artista». I així viu i així s'imposa. I si algú s'atreveix a duptar del seu talent, el fereix amb la calúnnia més baixa o invoca el nom de l'art i en proclama els furs i en reivindica els drets i adhuc retreu les nobles i franques nuses clàssiques. Com si tinguessin res que veure amb les baixes nuses posades al descobert sense altra intenció que despertar les bestials concupiscències de l'instint, amb exclusió de tota idea enlairada!; com si la perfecció de les belles estàtues podés ser equiparada als atributs fragmentaris que senyalaven els caus de vici i eren triomfal ornament de les folles bacnals!; com si un nú den Josep Llimona, den Clarà o de qualsevol altre gran artista fos comparable al despulat viciós de les figurines perverses destinades als «boudoirs» de les grans cortisanes.

Per la dignitat de la literatura, per la de tot art gràfic o plàstic, cal establir netament la línia divisòria, arribant, no sols a negar la companyia, sinó el salut urbà a tot aquell que prostitueixi la ploma de l'escriptor, el cisell de l'estatuari, el pinzell o el llàpici del pintor o el dibuixant.

J. MORATÓ

(De *La Veu de Catalunya*)

Per la dignitat artística

Una vergonya

L'onada pornogràfica ja va invadint-ho tot. En la solitud dels nostres boscos, en la pau dels nostres camps, a les vores dels nostres rius, se sent ressonar adés i ara la cobla indecent i grollera, parodia envilidora de quelcom ja vil de sí. Per la dignitat literària nacional, és cosa de què tot-hom que s'ha fet o aspira a fer-se un nom en la literatura pensi en la manera de no ser confós amb els que prostitueixen el seu art fent-ne pastura de bordell. Cal establir una separació entre els honorables i els indignes.

Abans ja's feia per si sola d'una manera natural; abans ja se sabia que «cap literat dels que saben d'escriure» s'enllotava com

s'arriben a enllotar avui uns quants. I si algú ho feia, era clandestinament, amagant-se fins de la propia ombra, per temor al justificat despreci dels seus semblants.

Ara nó: ara els que's dediquen a les arts de la pornografia, no solament se'n fan glosa i «honor», sinó que van per la ciutat amb el cap dret i el pit enfòra, perdonant la vida als míseros mortals que's freguen amb ells al passar i entre els quals n'hi hà més de quatre que'ls admiren i els veneren; ara l'escriptor pornogràfic ha devingut una potencia temuda per molts ciutadans. I això vé de que la premsa pornogràfica, és, ademés, premsa de difamació, en la qual s'exerceix

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA

CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

El centenario de Ramón Lull

Dentro de dos años, en 1915, va a celebrarse el centenario de la muerte de Ramón Lull. Nada menos que seis centurias habrán transcurrido desde que dejó de existir aquel varón portentoso entre los más portentosos y representativos de la Edad Media. Me consta que la Diputación de Barcelona, el Instituto de Estudios Catalanes y todos los elementos literarios y patrióticos de Cataluña se proponen conmemorar dignamente aquella fecha.

En cuanto al Instituto, puedo decir que su sección de Historia y Arqueología viene haciendo tiempo preparando dicha conmemoración en la forma que cumple a sus fines y dentro de la esfera de su competencia, que no puede entender de festejos ni solemnidades externas y que ha de versar precisamente sobre estudios y trabajos de orden científico. Fijóse desde luego la sección expresada en un punto capital del lulismo: su bibliografía, que cada día va ofreciendo nuevas extensiones y sorpresas. Los trabajos del malogrado Mateo Obrador en las bibliotecas de Venecia y Munich, vinieron a constituir una verdadera revelación y pusieron sobre la pista de esos depósitos no explotados a los investigadores jóvenes, tanto de Cataluña como del extranjero.

Dos de dichos jóvenes, los beneméritos secretarios de la expresada sección histórico-arqueológica, don Jorge Rubió y Balaguer y don Ramón de Alós, han proseguido durante sus misiones y viajes en Alemania e Italia respectivamente, esa exploración de los fondos lulianos, y su cosecha en la Biblioteca Real de Munich y en la Vaticana de Roma no ha podido ser más pingüe. Otros dos, estudiantes todavía, los señores Rogent y Durán, han procedido a inventariar todos los manuscritos y ediciones que poseen las bibliotecas de Barcelona y lo mismo se va haciendo respecto de la Nacional de Madrid, la Palatina y la del Monasterio del Escorial, habiéndose acordado también encargar a un paisano nuestro competentísimo la descripción de lo que se halle en Mallorca (Biblioteca Provincial, la Sa-

piencia, Sociedad Arqueológica etc., etc.).

Cada una de esas monografías, preparadas y elaboradas con todo el rigor del método moderno, se publicarán separadamente, pero con uniformidad de disposición y tamaño, a fin de que puedan formar un cuerpo y ser adicionadas con las que se vayan formando acerca de otros países y depósitos de que se tenga noticias, hasta agotar el conocimiento exacto de la producción de nuestro compatriota extraordinario, que cada día se presenta más vasta, extendida e influyente en todos los viejos centros de cultura europea, aun los más remotos y septentrionales.

Este es el gran monumento, de carácter científico y editorial, a que la sección histórico-arqueológica del Instituto quiere poner la base con motivo del próximo centenario, sin perjuicio de reunir también en la Biblioteca de Cataluña los textos y obras que le sea posible, no menos que cuantos elementos monográficos y material de biografía consiga reunir por medio de fotocopias y demás medios de reproducción.

Pero en este linaje de conmemoraciones no todo debe reducirse al trabajo *savant*. Enlazada con el aspecto científico o erudito, viene un prestigio literario asequible a mayor número de gentes, un prestigio religio-

so que afecta a la universalidad de la iglesia, un orgullo patriótico y una tradición popular inclusive. Todo ello justifica y aun reclama algo de carácter externo que, como es natural, ha de ser en Mallorca donde se prepare y se realice. No es difícil prever que con motivo del centenario y de algún acto o congreso que se organizará seguramente, vengan a Barcelona una porción, la mayor parte de los numerosos lulistas e hispanógrafos afines con tales estudios, esparcidos por todas las capitales del mundo. Y ¿qué más indicado que su viaje o peregrinación a Mallorca para conocer los lugares que el Doctor Iluminado santificó con su planta y llenó de sus éxtasis y ennobleció para siempre con la luz de oro de su inmortalidad?

Esto es lo que se me ocurre decir ahora a mis paisanos y especialmente a sus corporaciones populares, a sus periódicos, a sus poetas y artistas, no para que tomen una resolución apresurada, sino para que estén prevenidos y maduren un proyecto serio y digno de la gran fecha que se avecina. No sería decoroso que Cataluña tuviera que hacer exclusivamente los honores de la casa y que Mallorca no reclamara en ello un puesto principal, como le corresponde por derecho y por deber.

MIGUEL S. OLIVER

(De *La Almudaina*).

Ciudadanía

Hagamos examen de conciencia, lector amigo, y confesemos, aquí entre nosotros, que no hemos cumplido con nuestro deber.

Después de cuatro años ha vuelto a levantarse el patíbulo. Tres veces ha funcionado ya el garrote vil, y parece que no está lejos la cuarta. Se encontró, al cabo, al verdugo de Madrid y anuncian el nombramiento de uno nuevo en Barcelona, porque este cargo no puede quedar vacante.

En cuatro años no se habían cumplido

más sentencias de muerte que las dictadas según los Códigos militares. Pero Canalejas se había comprometido a suprimir esa pena del Código penal civil y a indultar, entretanto, a todos los condenados. Lo dijo en el Congreso. Era acuerdo firme del Consejo de ministros que no volviese a alzarse el cadalso. Como en otros países en los que la pena de muerte quedó en el Código, pero ya no se aplica, aquí también, por el ejercicio perfectamente legal de la gracia, íbamos a la abolición del uso.

Pero ahora la pena de muerte, la pena tan atroz como ineficaz, aunque naciones civilizadas la mantengan, vuelve a restaurarse en España. Y la culpa, amigo lector, es nuestra. Es nuestra, sí. Porque yo no sé lo que este Gobierno piensa en teoría, aunque presumo que en teoría no piensa nada, pero prácticamente no se ha decidido a negar en definitiva el consejo de indulto hasta después de tantear el terreno durante dos o tres días y lanzar en forma de declaraciones y sueltos officiosos varios globos exploradores para ver qué vientos soplaban en el ambiente público.

Estoy seguro que ante un fuerte movimiento de opinión contraria a la pena de muerte, el Gobierno hubiese indultado. Bien se cuidan los ministros de hacer constar que ese movimiento no ha existido. Lo digo con amargura, casi con desaliento: tienen razón. No han faltado los obligados telegramas de pura fórmula y aun éstos fueron pocos. Pero, aparte de dos bravos, generosos artículos del admirable Castrovido, la opinión en general ha permanecido indiferente.

Y ¿qué es la opinión? «¿Quién es el público y dónde se le encuentra?»—como se preguntaba Larra. La opinión, lector, eres tú y soy yo y es éste y es aquél.

El mal político de España consiste fundamentalmente en que los ciudadanos no practicamos la ciudadanía. Nos contentamos con criticar al Gobierno en público y a nuestros propios diputados en privado. Pero el ciudadano permanece indiferente, no ejerce sus derechos, ni siquiera, como en el caso de que tratamos, ese sencillo derecho de petición que la Constitución garantiza en su art. 13: «Todo español tiene derecho..... De dirigir peticiones individual o colectivamente al rey, a las Cortes y a las autoridades».

Merced a este absentismo de los ciudadanos que callan, que se inhiben, que omiten su voto o se lo dejan robar por los caciques, es posible que unos cuantos profesionales de la política se sustituyan a toda una democracia. Será suya la culpa; pero también es tuya, sí, tuya y mía, muy mía, y de éste y del otro y de aquél.

Así ha podido el actual Gobierno, sin grandes protestas ni reclamaciones, rectificar en esta cuestión de la pena de muerte, lo mismo que en las demás, el criterio ya bastante tímido de Canalejas. La misma *Epoca* afirma que hay un abismo entre lo que éste decía y hacía respecto a la pena de muerte y lo que dice y hace el conde de Romanones.

Y no sólo en esto, sino también de un modo general, según *La Epoca*, ha retrocedido el Gobierno. Queda en pie lo de la sordida colaboración. Pero en cuanto a las ideas, es el propio diario conservador el que confiesa que el Gabinete Romanones no tiene nada de liberal. ¡Lo que va desde la ley del Candado promulgada por el Estado

español sólo, hasta su prórroga por la sola autoridad del Papa! Pues también esta singular ley pontificia se nos antró en España con la pasividad de la opinión pública.

Aquella sombra de programa que tenía Canalejas—el Canalejas gobernante—ha sido tachado línea por línea. Ya no le queda al Gobierno compromiso alguno. Así es que su jefe, en el banquete de San Sebastián, ha podido limitar sus declaraciones a ésta, verdaderamente estupenda, que encierra todo un plan político:

«Habéis llegado—copio de *El Imparcial*—a no tener representación en Cortes, cuando antes todos los que elegía la provincia eran liberales; esto ni debe ni podrá repetirse; en mi tiempo y en mis días no ocurrirá, porque si la justicia es para todos, la gracia nunca va en perjuicio de los amigos».

¿Lo oyes, ciudadano lector, si paciente como lector, más paciente aún como ciudadano? ¿Te enteraste bien? El jefe del Poder ejecutivo habla como si dispusiera a su antojo de la voluntad del cuerpo electoral.

«La gracia nunca va en perjuicio de los amigos»... ¡Admirable! Iba yo a decir que

este era todo el programa liberal. Pero sería injusto. ¡Ni aun en esto se distinguen el programa liberal y el programa conservador! O yo ando muy descaminado o algo así como «lo justo para todos y lo graciable para los amigos» me suena a frase de Maura, a quien corresponde la gloria de esta teoría.

Lo graciable para los amigos... La gracia nunca va en perjuicio de los amigos... No hay otro programa. Hasta que tú y yo y este y el otro y todos los ciudadanos nos decidamos a ejercitar nuestros derechos—el primero el del voto—y nos demos cuenta de que en el régimen de opinión en que vivimos, nosotros, juntos somos la opinión pública.

LUIS DE ZULUETA

Madrid 12 Septiembre 1913.

(De *La Publicidad*).

El millor **Café** és el torrefacte de **La es-**
retlla.—Carme (Davant de Betlem)

Detritus de un partido

Se deshace, se cae, se hace polvo el partido liberal español, que, en resumidas cuentas, no hace otra cosa que correr la suerte de sus congéneres europeos.

No es de ahora la dolencia, aunque la pequeñez de sus hombres, supervivientes de Maura (murió para el partido liberal al hacerse conservador), Canalejas y Moret, la haya agudizado. Hoy el partido liberal está en la agonía.

No se reduce la división a dos grupos: al de Romanones y García Prieto. El partido está más agujereado que una criba.

La caterva de ex ministros que se agrupó en torno de García Prieto, por idealidad los menos, por odio a Romanones, despecho, espíritu de venganza, vanidad, codicia, concupiscencia los más, perdió toda importancia desde que redujo sus aspiraciones a cambiar de jefe. Con sólo pedir jefatura personal demostró esa fracción su inadaptabilidad a la política moderna de bloques, de grupos, de Gobiernos circunstanciales, para fines muy concretos y determinados. Esa pandilla no puede constituir un partido, ni siquiera una disidencia formal.

Buena prueba de su misérrima condición es que han tenido que impetrar de Montero Ríos las tablas de la ley. El viejo político les ha dictado un programa que no es el programa de los ex ministros que se permiten el lujo de pensar en algo más que en volver a serlo. ¿Puede ir decorosamente contra el proyecto de Mancunidades que, consecuente consigo mismo, rechaza el Sr. Mon-

tero Ríos, García Prieto, Barroso, Alvarado y cuantos aprobaron la idea o el capricho de Canalejas de acceder a los requerimientos de Cambó y la Liga?

Y prometido ligeramente lo que Canalejas prometió, y zurdido el proyecto de ley, aprobado ya en el Congreso, ¿es dable burlar a Cataluña, sumar este agravio, el que duele con razón al Sr. Alvarado, al de estorbar, retardar, embarullar lo resuelto y prometido por Canalejas en la municipalización del abastecimiento del agua? ¿Es hábil entregar esa bandera al partido conservador?

Respecto de los puntos flacos de este Gobierno: política antiportuguesa (ruptura comercial, intencionada, bellaca; traidora protección a los miserables que conspiran contra su patria, no sólo contra la monarquía, y laborantismo intervencionista); campaña de Africa; complicidad en Valencia y en las Vascongadas con los carlistas, y manejos para traer a Maura en contra del pueblo y del rey, de la opinión y de la corona, nada dicen los prietistas o prietos o apretados. En calzas prietas se les pone cada vez que se les pregunta: ¿son imperialistas en Portugal? ¿Qué criterio, qué plan político militar seguirían en Africa? ¿Son lo suficientemente liberales para raerse de toda complicidad con el maurismo y con el jaimismo?

El actual Gobierno, fuera de esos grandes yerros, algunos rayanos en la criminalidad, ha tenido en Cataluña, en Asturias y en Río Tinto grandes, legítimos e indiscutibles éxitos. En enseñanza también ha he-

cho algo bueno. Lo harían todavía peor que los romanonistas los *apretados*, ya que nada dicen contra lo malo que hace Romanones ni siquiera contra la trágica artimaña de convertir el patíbulo en plataforma para la reconciliación de mauristas y liberales. De esa siniestra colaboración, ¿cómo no escribe el gran Burell?

Tenemos, pues, tres grupos: el ministerial homogéneo mientras ocupe el poder y no haya crisis, pues el que deje de ser ministro se irá a la disidencia; el de García Prieto, y el más considerable que esas dos banderías, que inspira Montero Ríos.

Mas como aunque parezca mentira, en el partido liberal hay algunos liberales, personas decentes capaces de moverse por las ideas, no sólo por los apetitos, estos liberales no están con Montero, ni con García Prieto, ni con Romanones, y, probablemente, se agruparían en torno de Villanueva, de formarse un Gabinete Villanueva-Urzáiz, o Urzáiz-Villanueva, encargado de pacificar el Africa española, y de poner orden y concierto en la guerra, en el protectorado y en la Hacienda nacional. Ese Gobierno apartaría el fantasma maurista, proseguiría la evolución marcada cuando el indulto del *Chato de Cuqueta*, y afirmada y afianzada en Diciembre del año pasado, el 14 de Enero del corriente, y en los discursos de Alvarez y de Azcárate en el último debate político.

No parece sino que el sacrificio de esos republicanos reformistas ha sido despreciado. Los amantes de la conjunción liberal-democrático-conservadora, los que tratan de resucitar, con Maura y Romanones, el nefando, malhadado, fatal pacto entre Cánovas y Sagasta, los que se oponen a la acción parlamentaria, a la constitución de bloques y a la política hace años usual en Francia, i Italia e Inglaterra, es natural que se olviden de la mayestática evolución y que den por no existentes discursos y personas.

La realidad es otra, y la realidad dice que este detritus del partido liberal formará el pedestal del partido liberal futuro, el que

dirija Melquíades Alvarez en las condiciones por él y por Azcárate determinadas.

¿No es eso? ¿Vuelve Maura merced a pactos sórdidos con Romanones? Pues todo acabó. Donde creyeron encontrar un Carlos III hallaron un Fernando VII.

Para nosotros, que nos la teníamos tragada, bien va; pero a rejalgar va a saber esa torta a los amigos y casi correligiona-

rios que el día 10 de Octubre celebraron no sabemos qué yantares: ¿La cena de las bur-las? ¿El banquete progresista de los Campos. Eliseos? ¿La última cena de los giron-dinos? ¿La comida de Pascua? O lo que sería peor, ¿un banquete más?

(De *El País*)

¿Se desnacionaliza Cataluña?

Tú no lo sabes, lector, como no seas capitalista o ex-ministro, pero el suceso actual de España, aparte de la guerra de Marruecos, es la instalación en Cataluña de la Compañía canadiense de electricidad. A veces pienso que este suceso está destinado a resolvernos nada menos que el problema catalán. Verdad que nos plantea un problema más grave, más hondo, más alto: el problema de España como raza capaz de gobernarse.

A la fecha actual, debes ser muy bien los términos en que el problema catalán está planteado. Los expuso el señor Cambó en Zaragoza (1911), con diafanidad insuperable: «Castilla consentía en ser tributaria económicamente de Cataluña, y Cataluña consentía a su vez en ser tributaria política de Castilla.» Este pacto tácito se presta a confusiones numerosas. El poder político aspira, naturalmente, a trocarse en poder económico. Entonces surge la protesta de Cataluña. Pero también el poder económico aspira a convertirse en poder político. Entonces surge la protesta de Madrid. El conflicto es conflicto de oligarcas. La oligarquía industrial de Barcelona siente a ratos tentaciones de sacudirse el poder político de la oligarquía de Madrid. La oligarquía de Madrid aspira en ocasiones a entrar a tajos, por medio de las contribuciones, en el poder económico de la oligarquía industrial de Barcelona.

Pero ahora ha aparecido en Cataluña una tercera oligarquía que no es catalana, ni española, en forma de la Compañía canadiense de electricidad. Por el momento, los catalanes están encantados con los advenedizos. Han comprado los saltos de agua de

los Pirineos, están construyendo pantanos gigantescos, perforan los montes con túneles inmensos, pagan con esplendidez las propiedades que necesitan, compran pueblos enteros para sumergirlos en los pantanos que construyen, conquistan con su munificencia el apoyo de intelectuales, políticos, ingenieros, contratan con los industriales la provisión de energía a precios que entusiasman a los fabricantes, trabajan con rapidez, con energía.

Se cuenta, por ejemplo, que en ese pueblo que será pantano, hubo un vecino, que era chocolatero, que se negó a vender su casa a ningún precio. La negativa del chocolatero hacía imposible la construcción del pantano. ¿Qué hicieron los canadienses? Compraron otra fábrica de chocolate y empezaron a repartir este producto casi gratis. El chocolatero amainó en su resistencia.

«Esto es lo que necesitábamos», exclaman entusiasmados los catalanes. Los canadienses están distribuyendo en Cataluña varios millones de libras esterlinas. Hacen las cosas en gran escala. Han averiguado, por ejemplo, que había en Cataluña ingenieros españoles de talento que casi se morían de hambre. Han contratado sus servicios con salarios más americanos que europeos. Y hasta se me asegura que ya no se habla en Cataluña de la «nacionalización de nuestra economía». Los intelectuales catalanes parecen pensar ahora que lo que necesitábamos eran canadienses que llevaran dinero al país. Y éstos han llevado, en efecto, tanto dinero, que a fuerza de comprar pesetas con libras esterlinas han logrado la baja de los cambios.

Yo no comparto estos entusiasmos. Ya sé

== EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES ==

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1.113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important: La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fora.

que los canadienses están enseñando a los catalanes a trabajar en gran escala y a apreciar el talento. Los catalanes eran demasiado individualistas, y por eso, atentos a sus sociedades comanditarias, no sabían formar grandes empresas. Por añadidura, ignoraban el valor del talento y no lo pagaban como debe pagarse. Tampoco eran innovadores por aquello de «lo malo conocido es mejor que lo bueno por conocer». Sus defectos eran los defectos de España, que en una sola palabra se compendian. ¿Necesitaré decir que esa palabra es ignorancia? Los canadienses les han dado una lección de hechos, que no se perderá en absoluto. El problema es el de si no tendrán que pagar esa lección demasiado cara.

Porque ahora van las cosas bien. Dentro de un par de años, empero, cuando se concluyan las obras, empezarán las dificultades. Entonces llegará el momento de enviar sus dividendos a los capitalistas del Canadá, mejor dicho, a los de Inglaterra, porque el Canadá no es país capitalista, y supongo que la empresa estará domiciliada en el Canadá al solo propósito de huir de los impuestos de Lloyd-George.

Cuanto mayor haya sido la liberalidad en los gastos, mayor será la necesidad de compensarla con ingresos elevados. Pero los ingresos son limitados, porque Cataluña no es América, sino Europa. No es un país que crezca, como los de América, en progresión geométrica y cuyo crecimiento permite desquitarse a una compañía de muchas de las esplendideces que haya podido realizar al constituirse. Cataluña es Europa, un país de riquezas limitadas que sólo puede prosperar a fuerza de método, de inteligencia, de cautela: no por corazonadas.

La Compañía no podrá contar con un progreso geométrico del consume de fuerza.

Consiguientemente, tendrá que vender la que produzca a precios altos. Pero la empresa quiere ser un monopolio de la energía hidráulica de Cataluña y hasta de los medios de transporte. Si realiza este propósito, la industria catalana estará a merced suya. Poseer la fuerza es poseerlo todo o casi todo. Al principio la venderá barata. Cuando no basten los precios módicos a repartir los anunciados dividendos, elevará los precios. Poco a poco irán a las cajas de una empresa extranjera los beneficios de la industria catalana.

Un día se despertarán los fabricantes catalanes con la idea de que ya no son los dueños del país. Ello les sonará a cosa nueva. Es un hecho que hasta ahora eran los amos. Verdad que tenían que hacer pactos tácitos con los gobernantes de Madrid, pero a pesar de todo, seguían siendo los amos. Se gobernaban ellos. Mandaban.

¿Quién mandará en Cataluña dentro de tres años? No será Barcelona, como temían los de Madrid. No será Madrid, como temían los de Barcelona. Serán los canadienses, será una empresa extranjera, lejana, misteriosa, que se sirva de políticos españoles, de técnicos españoles, de periódicos españoles, y aún de algunos capitalistas españoles para arrancar sus dividendos, lo mismo al trabajo que al consumo nacionales.

Los catalanes habrán aprendido a trabajar en grande y a asociarse, pero tendrán que reconquistar las herramientas esenciales del trabajo industrial para ponerse en condiciones de aprovechar lo aprendido, a menos que se resignen definitivamente a verse gobernados desde fuera, como una colonia. En una palabra, habrán pagado demasiado cara la lección.

RAMIRO DE MAEZTU

(Del Nuevo Mundo)

nades dialectals com el *maretjar* mallorquí. En altres convindria restablir del tot la forma tradicional per ésser erudites; com *corregir*.

Orígens de la *x*, són:

1.—*x* llatina=*cs. coxa, cuxa; fraxinu, frexe*, ortografia mig-aval; *exit, ix*.

2.—*ps* (és fenomen comú a totes les parts de la península ibèrica): *ipse, eix; cap-su+ale, quexal; gipsu, guix*.

3.—*ssi* davant de vocal: *bassiat, baxa; in+grassiare, engraxar*.

4.—*sti* davant de vocal: *angustia, angoxa; hostiariu, uxer; quæstiare, quexar*.

5.—*sc* davant *e, i*: *pisce, peix; nascit, neix; crescit, creix*.

També de vegades *s* davant *e, i* es transforma en *x*; *simplex, simple*.

També pot provenir la *x* de paraules àrabs, com: *albixeres, xarop*.

Els antics escrivien generalment una *i* davant de la *x* final de paraula, generalitzant-se després el procediment per diferenciar-la de la *x* de les paraules tretes directament del llatí clàssic.

XIV

s ss z i tz

En llatí la *s* era sorda, però entre vocals es tornà sonora.

La *s* doble de *grosso*, p. ex., es converteix en senzilla, però es fa sorda.

També dona *s* sorda el nexa *rs*: *bursa, bosa* (sorda).

Així entre vocals s'adoptà la *s* senzilla per representar la sonora y la doble per representar la sorda.

Com a perturbacions hi hà:

Un mot com *grossu* dona *gros* amb femení *grossa, grossa*. Al fer el plural de *gros*, es conserva la sorda final i es fa *grossos*. Però *pensum, pesu, pes*, que té un verb *pe(n)sat, pesa* fa el plural *pesas* sense conservar la sorda. Hi hà, doncs, dues categories de paraules, que han donat perturbacions per analogia; així *nasu, nas*, plural *nassos*; *Narcissa, Narcisa*; *prince(p)+issa, princesa*, amb *s* sonora per dissimilació amb la sorda anterior.

Cal restablir la sorda de la terminació *essa*, podent-se tolerar *comtesa i duquesa* per similitut amb *marquesa i princesa*.

En mots savis no's poden tolerar aquests canvis; així *adhesió*, i en canvi, *admissió, dissolut, impressió*.

Hi hà una serie de paraules, on s'ha introduït una *s* entre dues vocals; aquí la *s* té de ésser sonora: *tristitia* havia d'haver donat *tristea*, com *December* s'havia de convertir en *deembre* i *racemu* en *raïm*, puix desapareixen sempre *c* i *ti* entre vocals. Abans de la desaparició hi hauria un sò fricatiu sonor diferent de la *s* sonora. Els antics escrivien al costat de *tristea, prea, raim, veher*, per provençalisme, *tristes, presa, rasim, veser*.

La *z* en l'edat mitja era fricativa dental.

Càtedra de Llengua Catalana

XIII

Les fricatives palatals.

Són: *j* (sonora) i *x* (sorda).

El sò de *j* prové principalment:

1.—De *g* llatina davant *e, i*. Ex.: *generu, gendre; genuclu, genoll; genesta, ginesta; argilla, argila; margine, marge*.

2.—De *i=j*. Ex.: *jam, ja; jacet, jau; jocu, joc; majore, major*.

3.—De *gi=j*. Ex.: *corrigia, correja; fagen+cta, fageda*.

4.—De *di=j*. Ex.: *diurnu, jorn; invidia, enveja*.

El sò nascut de *g* llatina davant *e, i*, tots els idiomes el representen per *g*. Els italians per representar el mateix sò davant *a, o, u*, escriuen *gi*, i així no han de canviar el signe (*già*). Els rumanesos han adoptat la mateixa solució. Però els francesos i els hispans han recorregut a la *j*, (etimològica en mots com *ja, jaure*, etc.)

Els catalans davant de *e, i*, tenien una predilecció per la *g*, que empleaven adhoc en els casos en que l'etim. presentés *j*.

Així *januarius* del llatí clàssic fa *jenuariu* en vulgar, en it. fa *gennaio* i en cat. *gener*. També *juniperu* fa en vulgar *jeniperu*, i en cat. *ginebre* (Ex.: *Jacet* dona en fr. *jieist* i

per reducció *gât*.) Quan una paraula com *enveja* fa el plural, quasi sempre es troba escrit en cat. *enveges*, i també d'*envejar, envegen*.

Serà en cat. un criteri tradicional escriure sempre *g* davant *e, i*.

Però ens trobem amb els mots savis en els quals generalment es conserva la etimologia. Queden així algunes poques paraules d'excepció, que són casos generalment davant dels nexes *-ect-i-ecc-*, com *projecte, projecció*. Ultra aixó queden alguns noms propis, com *Jesús, Jerusalem, Jeroni*.

S'han d'acceptar paraules com *mija, lleja i playa* tradicionals, sense que s'hagin de rebutjar les formes barcelonines *mitja, lletja, platja*; però no's poden acceptar les contami-

Sastreria : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.

:: ALTES NOVETATS ::

d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques

PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

El seu origen és la c llatina intervocàlica, i a vegades el nexa *ti*.

llatí vulgar

<i>pace</i>	<i>paze</i>
<i>nuce</i>	<i>noze</i>
<i>vicinu</i>	<i>vezinu</i>
<i>racemu</i>	<i>razim</i>
<i>salice</i>	<i>saleze</i>
<i>quindeci</i>	<i>quindeze</i>
<i>quatordecí</i>	<i>catordeze</i>
<i>dommicella</i>	<i>domnezella</i>
<i>ilicina</i>	<i>alezina</i>

convertint-se la sorda (c=k) en sonora.

Cau la *z* entre vocals, però queda en paraules com *salze*, *quinze*, *catorze*, *donzella*, *alzina*, puix és protegida per una consonant, donant en les altres *pau*, *nou*, etc.

Així les úniques paraules que conserven la representant de la *c* intervocàlica són aquelles, on per caure una vocal, queda protegida per una altra consonant. És una solució a l'ensem fonètica i etimològica el escriure *z* en aquestes paraules. No's pot escriure *z* en mots com *transacció* fets amb el prefixe *trans*; no és, doncs, sempre sorda la *s* darrera consonant.

Hi hà ultra això dues paraules amb *s* sorda, que té, no obstant, un *sò* sonor; *en+dins+arse* i *en+fon+sar*. És això un fenomen com la *x* diferent de *examen* (*x=gz*) i *axioma* (*x=cs*); aquesta *x* és sorda sempre, menys en les paraules que comencem per *ex*.

Una qüestió que interessa al tractar de la

z és la transcripció de la *tzeta* grega. En paraules populars és representada en llatí, per *di* esdevingut *j* en cat.; així tenim la paraula *batejar*. Però anem als mots trets directament del grec. En cat. mig-aval tenim un *sò* igual al d'aquella lletra grega, com també el trobem en paraules preses del àrabe; així: *Llàtzer*, *dotze*, *agonitzants*, *horitzó*. No's podia conservar aquest *sò* en principi de paraula, puix en cat. no li teníem, escrivint senzillament *z* com en *zel*, *zona*, *zoologia*. Mes en mig de paraula s'escriu ara *organisa* (cast. *organiza*) per paral·lelisme amb *riqueza* (cast. *riqueza*), però la grafia antiga era *tz* i a voltes *z*, puix es troba escrit *Llàzer*, i *Llàtzer* ha arribat fins a nosaltres. Convindria, doncs, transcriure la *tzeta* grega per *tz* en mots savis, escrivint *organitza*.

Biblioteca "Illes d'Or"

La mes selecta de les Biblioteques literaries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. Maria Antonia Salvà)

Vida al pas.—Per Joan Maragall.

Somnis.—per Guerau de Liost.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

Estudis Universitaris Catalans

Curs de 1913 a 1914

Anunci de matrícula per a les ensenyances permanents

Durant aquest mes se fan les inscripcions de matrícula en la Secretaria dels «Estudis»: Carrer del Bisbe, 5, de 12 a 1 del migdia i de 7 a 8 del vespre. Durant el curs la matrícula es podrà fer també en les respectives càtedres, encarregant-se'n els professors. La matrícula és gratuïta i l'assistència a les càtedres és pública. Les càtedres permanents són:

Càtedra de Dret civil català. — Professor: don Antoni M.ª Borrell i Soler. Diària, de 7 a 8 del vespre. Local: «Ateneu Barcelonés». Comensarà el dia 1 d'Octubre.

Càtedra de Literatura catalana. — Professor: don Antoni Rubió i Lluch. Els dimars, dijous i divendres, de 7 a 8 del vespre. Local: «Ateneu Barcelonés». Comensarà el dia 2 d'Octubre.

Càtedra de Historia de Catalunya. — Professor: don Ferran Valls y Taberner. Els dilluns, dimecres i dissabtes. Local: «Ateneu Barcelonés». Comensarà el dia 4 d'Octubre.

Ademés d'aquestes càtedres permanents, els «Estudis» preparen altres ensenyances extraordinaries i curssets especials que aviat s'anunciaràn i seràn de veritable interès.

— Camiseria
i Corbateria

==== Boqueria - 32

:: BARCELONA ::

ESPECIALITAT ==
en CAMISES a MIDA

GRAN BARATURA
==== de PREUS

AIGUES MINERALS NATURALS

de la

SOCIETAT ANÓNIMA

VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridèm la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i **no fonts de origen**.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º

VIUDA DE JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

***

INTERIORS COMPLETS

***

SECCIÓ COMERCIAL

MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

***

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

***

OBJECTES D'ART

***

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA

Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegramas i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per ómnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2, i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

Obra nova

(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents
La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims

De venda en les llibreries y quioscos

AGUA

MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

— VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES —
Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadle debe estar en su casa sin una botella de agua Rubinat - Llorach